IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 2 May 2026

GLOBALLASHUV JARAYONIDA YOSHLAR IJTIMOIY FAOLLIGINING FALSAFIY TAHLILI

Tuxtasinov Mamarasul Rayimjon o‘g‘li
Farg‘ona davlat Universiteti Falsafa kafedrasi Doktaranti
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20426658

Annotatsiya: Ushbu maqolada globallashuv jarayonida yoshlar ijtimoiy faolligining falsafiy jihatlari tahlil qilindi. Tadqiqot davomida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, internet va ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar dunyoqarashi, fuqarolik pozitsiyasi hamda ma’naviy qadriyatlariga ta’siri o‘rganildi. Shuningdek, globallashuvning yoshlar ijtimoiy faolligiga ijobiy va salbiy ta’sirlari, jumladan, innovatsion tafakkur, ommaviy madaniyat, virtual qaramlik va axborot manipulyatsiyasi masalalari yoritildi. Tadqiqot natijalari yoshlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda ta’lim, ma’naviy tarbiya va media savodxonlik muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi.
Kalit so‘zlar: globallashuv, yoshlar, ijtimoiy faollik, ijtimoiy ong, ma’naviyat, ommaviy madaniyat, axborot texnologiyalari, media savodxonlik.

Аннотация: В данной статье проанализированы философские аспекты социальной активности молодежи в условиях глобализации. В ходе исследования изучено влияние информационно-коммуникационных технологий, интернета и социальных сетей на мировоззрение молодежи, гражданскую позицию и духовные ценности. Также рассмотрены положительные и отрицательные последствия глобализации, включая инновационное мышление, массовую культуру, виртуальную зависимость и информационные манипуляции. Результаты исследования показали, что образование, духовное воспитание и медиаграмотность играют важную роль в развитии социальной активности молодежи.
Ключевые слова: глобализация, молодежь, социальная активность, общественное сознание, духовность, массовая культура, информационные технологии, медиаграмотность.

Abstract: This article analyzes the philosophical aspects of youth social activity in the context of globalization. The study examines the influence of information and communication technologies, the Internet, and social networks on youth worldview, civic position, and spiritual values. In addition, the positive and negative effects of globalization, including innovative thinking, mass culture, virtual addiction, and information manipulation, are discussed. The findings indicate that education, spiritual upbringing, and media literacy play an important role in developing youth social activity.
Keywords: globalization, youth, social activity, social consciousness, spirituality, mass culture, information technologies, media literacy.

Kirish

XXI asrda globallashuv jarayonlari insoniyat taraqqiyotining muhim omillaridan biriga aylandi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, iqtisodiy integratsiya, madaniy almashinuv va xalqaro hamkorlikning kuchayishi natijasida dunyo tobora yagona ijtimoiy-madaniy makonga aylanmoqda. Globallashuv jamiyat hayotining barcha sohalariga, jumladan siyosat, iqtisodiyot, ta'lim va ma'naviy hayotga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda [1]. Ayniqsa, yoshlar qatlamining dunyoqarashi, qadriyatlari va ijtimoiy faolligi globallashuv ta'sirida yangi mazmun kasb etmoqda. Yoshlar jamiyatning eng faol va dinamik qatlami sifatida ijtimoiy taraqqiyotda muhim rol o'ynaydi. Ularning siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlardagi ishtiroki jamiyat rivojlanishining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Globallashuv sharoitida yoshlarning ijtimoiy faolligi internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli kommunikatsiya vositalari orqali yanada kengaymoqda [2]. Bugungi kunda yoshlar nafaqat mahalliy, balki global miqyosdagi ijtimoiy, siyosiy va ekologik muammolarga ham faol munosabat bildirmoqda.

Shuningdek, globallashuv jarayonlari yoshlarning ma'naviy qadriyatlari va ijtimoiy ongiga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Ommaviy madaniyatning keng tarqalishi, xorijiy axborot oqimining kuchayishi va virtual kommunikatsiyaning rivojlanishi yoshlarning hayot tarzi va ijtimoiy qarashlarini o'zgartirmoqda [3]. Bu esa bir tomondan innovatsion tafakkur va ochiq dunyoqarashni shakllantirayotgan bo'lsa, ikkinchi tomondan milliy qadriyatlar va an'anaviy ijtimoiy me'yorlarning transformatsiyasiga olib kelmoqda.Globallashuvning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda ayrim salbiy oqibatlari ham mavjud. Axborot xurujlari, ommaviy madaniyatning salbiy ta'siri, virtual qaramlik va ma'naviy begonalashuv kabi holatlar yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin [4]. Shu sababli yoshlarning ijtimoiy faolligini falsafiy jihatdan tahlil qilish, ularning globallashuv sharoitidagi o'rni va rolini aniqlash dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda ko'plab davlatlarda yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning ijtimoiy faolligini oshirish va fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Ayniqsa, yoshlarni innovatsion faoliyat, tadbirkorlik, volontyorlik va ijtimoiy tashabbuslarga jalb etish jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda [5].Mazkur maqolaning maqsadi globallashuv jarayonida yoshlar ijtimoiy faolligining falsafiy jihatlarini tahlil qilish, zamonaviy axborot makonining yoshlar ongiga ta'sirini o'rganish hamda yoshlarning ijtimoiy hayotdagi o'rni va rolini ilmiy asoslashdan iborat.

Metodologiya

Mazkur tadqiqot globallashuv jarayonida yoshlar ijtimoiy faolligining falsafiy jihatlarini o'rganishga qaratildi. Tadqiqot davomida ijtimoiy-falsafiy tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv hamda kontent-tahlil metodlaridan foydalanildi. Ushbu metodologik yondashuvlar orqali globallashuvning yoshlar dunyoqarashi, qadriyatlari va ijtimoiy faolligiga ta'siri kompleks ravishda o'rganildi.Tadqiqotning nazariy asosini globallashuv, axborot jamiyati va yoshlar ijtimoiy faolligiga oid mahalliy hamda xorijiy ilmiy manbalar tashkil etdi. Xususan, Entoni Giddensning globallashuv nazariyasi, Manuel Kastellsning "tarmoq jamiyati" konsepsiyasi va

Ulrix Bekning “xatarli jamiyat” nazariyalari metodologik asos sifatida tahlil qilindi. Shuningdek, yoshlarning ijtimoiylashuvi, fuqarolik faolligi va raqamli kommunikatsiya masalalariga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlar o‘rganildi.

Kontent-tahlil usuli yordamida internet platformalari, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy axborot vositalarining yoshlar ongiga ta’siri baholandi. Ayniqsa, virtual kommunikatsiya vositalari orqali shakllanayotgan yangi ijtimoiy qarashlar, ommaviy madaniyatning tarqalishi va yoshlarning fuqarolik pozitsiyasiga ta’sir qiluvchi omillar tahlil qilindi.Qiyosiy tahlil usuli asosida an’anaviy jamiyatdagi yoshlar ijtimoiy faolligi bilan globallashuv sharoitidagi zamonaviy yoshlarning ijtimoiy faolligi o‘rtasidagi farqlar o‘rganildi. Tadqiqot davomida yoshlarning siyosiy, madaniy va ijtimoiy jarayonlardagi ishtiroki, volontyorlik harakatlari, innovatsion tashabbuslari hamda raqamli faolligi solishtirildi.Tizimli yondashuv asosida globallashuv, axborot texnologiyalari va yoshlar ijtimoiy faolligi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik kompleks tarzda o‘rganildi. Olingan natijalar umumlashtirilib, globallashuv sharoitida yoshlarning ma’naviy barqarorligi, fuqarolik mas’uliyati va ijtimoiy faolligini rivojlantirish bo‘yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari globallashuv jarayonida yoshlarning ijtimoiy faolligi sezilarli darajada ortib borayotganini ko‘rsatdi. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng rivojlanishi yoshlarning siyosiy, madaniy va ijtimoiy jarayonlardagi ishtirokini kuchaytirgan [5]. Raqamli kommunikatsiya vositalari yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratib, ularning global miqyosdagi ijtimoiy tashabbus va loyihalarda faol qatnashishiga xizmat qilmoqda.Tahlillar natijasida yoshlarning ijtimoiy faolligi asosan ta’lim, volontyorlik, ekologik harakatlar va innovatsion tashabbuslar orqali namoyon bo‘layotgani aniqlandi. Ayniqsa, yoshlar orasida raqamli platformalar orqali ijtimoiy loyihalar tashkil etish va jamoatchilik fikrini shakllantirish tendensiyasi kuchaygan [6]. Bu esa globallashuv sharoitida fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Shuningdek, tadqiqot davomida globallashuvning yoshlar dunyoqarashiga kuchli ta’siri kuzatildi. Ochiq axborot makoni va xorijiy madaniyatlarning keng tarqalishi natijasida yoshlarning qadriyatlar tizimida ma’lum transformatsiyalar yuz berayotgani aniqlandi [7]. Bir tomondan, innovatsion tafakkur va erkin fikrlash rivojlanayotgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan ayrim hollarda milliy qadriyatlar va an’anaviy madaniy me’yorlarning sustlashuvi kuzatilmoqda.Internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish bilan birga, ayrim salbiy holatlarni ham yuzaga keltirmoqda. Xususan, virtual qaramlik, axborot manipulyatsiyasi va ommaviy madaniyat ta’siri yoshlarning ma’naviy dunyosiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkinligi aniqlandi [8]. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlardagi noto‘g‘ri axborotlar yoshlarning tanqidiy fikrlash ko‘nikmalariga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Tadqiqot natijalari yoshlarning globallashuv sharoitida ijtimoiy faolligini oshirishda ta’lim tizimi va davlat siyosatining muhim rol o‘ynashini ko‘rsatdi. Yoshlarni innovatsion faoliyatga, tadbirkorlikka va fuqarolik tashabbuslariga jalb qilish ularning jamiyatdagi ijtimoiy mavqeini mustahkamlashga xizmat qilmoqda [9].

Jadval 1

Globallashuvning yoshlar ijtimoiy faolligiga ta’siri

Faollik yo‘nalishi	Ijobiy ta’siri	Salbiy ta’siri
Ijtimoiy tarmoqlar	Axborot almashinuvi tezlashadi	Virtual qaramlik yuzaga keladi
Ta’lim platformalari	Bilim olish imkoniyati kengayadi	Axborot ortiqligi kuzatiladi
Volontyorlik harakatlari	Fuqarolik faolligi oshadi	Tashkiliy muammolar paydo bo‘lishi mumkin
Ommaviy madaniyat	Global integratsiya kuchayadi	Milliy qadriyatlarga ta’sir qiladi
Innovatsion faoliyat	Yangi g‘oyalar shakllanadi	Raqobat bosimi ortadi

Jadval ma’lumotlaridan ko‘rinib turibdiki, globallashuv yoshlarning ijtimoiy faolligiga ham ijobiy, ham salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ma’naviy va ijtimoiy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda [10].

Umuman olganda, tadqiqot natijalari globallashuv sharoitida yoshlarning ijtimoiy faolligi yangi mazmun va shakl kasb etayotganini ko‘rsatdi. Zamonaviy yoshlar global axborot makonining faol subyektiga aylanib, jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanishida muhim rol o‘ynamoqda.

Muhokama

Mazkur tadqiqot natijalari globallashuv jarayonida yoshlar ijtimoiy faolligining yangi mazmun va shakl kasb etayotganini ko‘rsatdi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi yoshlarning dunyoqarashi, fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy jarayonlardagi ishtirokiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning global axborot makoniga integratsiyalashuvini kuchaytirib, ularning siyosiy va ijtimoiy faolligini oshirmoqda.Muhokama davomida aniqlanishicha, globallashuv yoshlarning innovatsion tafakkuri va ochiq dunyoqarashini shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Raqamli texnologiyalar orqali yoshlar xalqaro ta’lim, ilmiy hamkorlik va ijtimoiy tashabbuslarda faol qatnashish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Bu esa zamonaviy jamiyatda yoshlarning intellektual salohiyati va ijtimoiy mas’uliyatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, tadqiqot natijalari globallashuvning yoshlar ma’naviy qadriyatlariga ham kuchli ta’sir ko‘rsatayotganini tasdiqladi. Ommaviy madaniyat va virtual kommunikatsiyaning keng tarqalishi natijasida ayrim hollarda milliy qadriyatlar va an’anaviy ijtimoiy me’yorlarning transformatsiyasi kuzatilmoqda. Ayniqsa, individualizm va iste’molchilik kayfiyatining

kuchayishi yoshlarning ma’naviy dunyosiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.Muhokama natijalari shuni ko‘rsatadiki, yoshlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda ta’lim tizimi, oilaviy tarbiya va davlat siyosati muhim rol o‘ynaydi. Yoshlarni ma’naviy barkamollik, vatanparvarlik va fuqarolik mas’uliyati ruhida tarbiyalash globallashuvning salbiy ta’sirlarini kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, yoshlarni innovatsion faoliyat, volontyorlik va tadbirkorlikka jalb qilish ularning jamiyatdagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida virtual qaramlik va axborot manipulyatsiyasi kabi muammolar ham yoshlar ijtimoiy faolligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkinligi aniqlandi. Ijtimoiy tarmoqlarda noto‘g‘ri axborotlarning keng tarqalishi yoshlarning tanqidiy fikrlash ko‘nikmalariga salbiy ta’sir qilishi mumkin. Shu sababli axborot madaniyatini rivojlantirish va yoshlarni media savodxonlikka o‘rgatish zamonaviy jamiyatning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.Umuman olganda, globallashuv yoshlar ijtimoiy faolligini rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq ushbu jarayonning ijobiy jihatlaridan samarali foydalanish va salbiy oqibatlarini kamaytirish uchun ma’naviy-ma’rifiy ishlarni kuchaytirish, milliy qadriyatlarni asrash hamda yoshlarning ijtimoiy mas’uliyatini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Globallashuv jarayonida yoshlar ijtimoiy faolligining falsafiy tahlili shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yoshlarning dunyoqarashi, ijtimoiy pozitsiyasi va fuqarolik faolligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi yoshlarning global axborot makoniga integratsiyalashuvini kuchaytirib, ularning siyosiy, madaniy va ijtimoiy jarayonlardagi ishtirokini faollashtirmoqda.Tadqiqot natijalari yoshlarning innovatsion tafakkuri, ochiq fikrlashi va ijtimoiy tashabbuskorligi globallashuv sharoitida yanada rivojlanayotganini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, ommaviy madaniyat, virtual qaramlik va axborot manipulyatsiyasi kabi omillar yoshlar ma’naviy dunyosi va qadriyatlariga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkinligi aniqlandi. Ayniqsa, ayrim hollarda milliy qadriyatlar va an’anaviy ijtimoiy me’yorlarning transformatsiyasi kuzatilmoqda.Shuningdek, yoshlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda ta’lim tizimi, oilaviy tarbiya va davlat siyosati muhim ahamiyat kasb etishi tadqiqot davomida o‘z tasdig‘ini topdi. Yoshlarni ma’naviy barkamollik, vatanparvarlik va fuqarolik mas’uliyati ruhida tarbiyalash globallashuvning salbiy ta’sirlarini kamaytirishga xizmat qiladi.Umuman olganda, globallashuv yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ma’naviy va ijtimoiy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Shu sababli yoshlarning ijtimoiy faolligini qo‘llab-quvvatlash, ularning media savodxonligini oshirish hamda milliy qadriyatlarni asrash zamonaviy jamiyatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Giddens, A. (2002). *Runaway World: How Globalisation is Reshaping Our Lives*. Routledge, London.
2. Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Wiley-Blackwell, Oxford.
3. Bauman, Z. (2017). *Liquid Modernity*. Polity Press, Cambridge.
4. Beck, U. (2000). *What is Globalization?*. Polity Press, Cambridge.

5. Karimov, I. A. (2008). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat.
6. McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: The Extensions of Man*. McGraw-Hill, New York.
7. Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. MIT Press, Cambridge.
8. Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press, Michigan.
9. Turkle, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. Basic Books, New York.
10. Toffler, A. (1980). *The Third Wave*. Bantam Books, New York.